

Reint Wobbes

De leefomstandigheden in Fivelingo in de 11^e - 16^e eeuw

Angelsaksische missionarissen brachten hier het christendom. De eerste kerken waren van hout, vlechtwerk en riet. Dat wilgentenen een gewild bouw materiaal was en daarom geteeld werd, bewijzen wellicht de plaatsnamen met Wijtwerd dat wilgenwierde zou betekenen. Voorbeelden: Oosterwijtwerd, Westerwijtwerd, Lutjewijtwerd en Kloosterwijtwerd.

In 11^e eeuw werden kerken van tufsteen uit het Eifelgebied gebouwd. En vanaf plm. 1200 van baksteen.

De eerste vermelding van stenen bakken in de Nederlanden komt uit kroniek van het Premonstratenzer klooster te Wittewierum: *In het jaar onzes Heren 1238 was men begonnen bakstenen te bakken.*

Vanuit een paar oerparochies ontstonden in de loop der tijd andere parochies, wat resulteerde in een enorme dichtheid van kerken. Rond 1500 waren er tussen Vlie en Wezer in de oude Friese landen ruim 800 parochies met kerken een eigen pastoor. Het gebied had niet alleen een grote kerkendichtheid, ook het aantal kloosters was er groot, ruim 80, en ze hadden ze 20% van de grond in bezit.

Tussen 1175 en het einde van de 16^e eeuw telde Groningen 34 kloosters gesticht door 9 kloosterorden. De meeste kloosters hadden een agrarisch karakter. Ze lagen dicht bij zee, aan rivieren of bij woeste grond. De monniken baden, legden dijken aan, groeven kanalen en ontgonnen grote hoeveelheden land. De kloosters werden rijk, in 1594 na een tijd van neergang bedroeg het landbezit nog 36000 ha., een kwart van de cultuurgrond.

De kroniek van Bloemhof verhaalt over het kloosterleven over de werkzaamheden van de monniken in en om het klooster, over voortdurende strijd tegen de natuur, de wereld en zichzelf. Talrijk zijn de aantekeningen over epidemieën, overstromingen en weersgesteldheden, over oorlogen, kruistochten en twisten met prelaten en omwonenden. Rond het jaar 1000 was de bedijking begonnen, maar het gevecht tegen het water bleef een gedurende strijd. (Tussen 1175 en 1598 zijn er hier 30 stormvloed opgetekend.)

De invloed van de kloosters is groot geweest het grootste klooster te Aduard bijvoorbeeld bezat niet alleen veel land, speelde belangrijke rol in de politiek, handelde in vee, zuivel en turf, maar werd ook een intellectueel centrum, een ontmoetingsplek voor geleerden.

De abt van Bloemhof was sterk betrokken bij de oprichting van het Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen is opgericht in het begin van de 14e eeuw. Hij was ook opperste schepper.

Hetzelfde klooster was ook betrokken bij de inpoldering van de Fivelboezem en stichtte daar een paar voorwerken die waarschijnlijk als modelboerderijen als voorbeeld dienden voor de omgeving.

De kloostertijd 1175 tot 1594 was een roerige tijd.

Behalve de stormvloed en waren er vier pestepidemieën, minstens drie keer was er hongersnood ten gevolge van oorlog of misoogst. Er werden in het begin van de 13^e eeuw twee kruistochten georganiseerd vanuit Fivelingo, In de jaren 1222 en 1232 waren er strooptochten vanuit Hunsingo, Voor en na 1400 woedde er 100 jaar een bloedige strijd tussen de Schieringers en de Vetkopers.

Voor de 16^e eeuw was een vol moord en brand: De Saksische oorlog, de strijd tussen Karel van Gelre en Karel V en de Opstand tegen Philips II veroorzaakten dat kloosters en voorwerken werden geplunderd en verwoest. Overigens was rond 1530 de bloei van de kloosters voorbij. In 1594 werden de kloostergoederen overgedragen aan de Staten van Stad en Lande.

Pater Mijleman inventariseerde in de 17^e eeuw het kerkelijk leven in Groningen voor de reformatie en verbaasde zich erover dat er in zo'n klein landschap behalve 220 priesters ook nog een ongelofelijk aantal monniken en religieuzen geweest was.

Reint Wobbes

Bij de opening van de tentoonstelling Johanneters aan de Noordzeekust
Oosterwiltwerd 3 september 2022